

***ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА СЛУЖБА
КОСОВСКА МИТРОВИЦА***

**38220 КОСОВСКА МИТРОВИЦА
УЛ. НЕМАЊИНА БР. 48
Тел. 028/497-031, Тел/факс 028/497-044
E-mail: pskm@open.telekom.rs
Сајт: psss.rs**

ПОЉОПРИВРЕДНИ БИЛТЕН

Број X бесплатан примерак
ОКТОБАР 2019. Косовска Митровица

САДРЖАЈ БИЛТЕНА

РАТАРСТВО-ПОВРТАРСТВО

- Органска пољопривредна производња у ратарству– Зоран Милосављевић дипл.инж.
- Разлози за мало коришћење IPARD фонда - Небојша Божовић дипл.инж

ВОЂАРСТВО-ВИНОГРАДАРСТВО

- Предности развоја сеоског туризма - Љиљана Гвоздић дипл.инж.

СТОЧАРСТВО - Исхрана крава у периоду засушења - Косовка Јакшић дипл.инж.

ЗАШТИТА БИЉА

- Штетност нематода у пољопривредној производњи – Сениша Недељковић дипл.инж.

ЦЕНЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА ПРЕУЗЕТИХ ИЗ СТИПС-а

Поштовани пољопривредни произвођачи посетите интернет страницу www.agorponuda.com , а уколико Ви желите да понудите свој производ на продају обратите се нама.

АГРОПОНУДА –БЕРЗА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА СРБИЈЕ

ОРГАНСКА ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА У РАТАРСТВУ

Органска производња је такав производни систем који одржава здравље земљишта, екосистема и људи. Органска пољопривреда комбинује традицију, иновације и науку у корист заједничке животне средине и промовише фер односе и добар квалитет живота свих оних који су укључени у њу. За разлику од ковенцијоналне органска производња заснива се на бијолошкој равнотежи система: земљиште – биљка – животиња – човек. Чува се здравље људи и осталог живог света, чува се агро-еколошки систем, чува се природни циклус.

Органска пољопривредна производња код нас је све популарнија и економски значајнија а захваљујући потенцијалима који се пре свега оглађају у уситњеном поседу и земљишту које није заражено штетним материјама. Овај вид пољопривреде може значајно допринети развоју сеоских подручја а тиме пољопривреде уопште. Органске производе треба конзумирати зато што садрже корисне и хранљиве материје, богате су витаминима, минералима, антиоксидантима и другим биолошки активним материјама. Зато што су безбедни јер не садрже штетне материје по здравље, не садрже синтетичке адитиве и препарате на бази ГМО (генетски модификовани организми). Органске производе треба користити из разлога што су пријатељи околине: потичу из одрживе производње, не садрже синтетичко-хемијска средства и вештачка ђубрива која загађују животну средину, чувају земљишни биодиверзитет и др.

Често се органском пољопривредом назива пољопривреда без користи хемијских ђубрива или пестицида. То је тачно али органска пољопривреда значи много више. Да бисте могли да успете без хемијика морате поштовати циклус материје. Осим тога требало би користити првенствено сопствену сточну храну и органска ђубрива. У ту сврху неопходан је одговарајући плодоред. Циклус који из тога проистиче назива се Оптимални самоодрживи циклус хранљивих материја (Сточна храна са сопственог газдинства + разноврсни плодоред + превентивно сузбијање штеточина + органска ђубрива, стајњак са истог газдинства + сточарство везано за површину земљишта).

Принципи органске производње су: Очување и унапређење плодности тла коришћењем махунарки које чувају снабдевеност земљишта азотом, сузбијање штеточина превентивним мерама, заштита биљног и животињског света као и очување биодиверзитета, очување околних предела, смањивање стреса по животну средину оптималним самоодрживим циклусима хранљивих материја.

Предности органске производње су гајење локалних сорти, држање животиња у њиховим природним окружењима и забрана коришћења генетски модификованих организама.

Коришћење генетски измењених односно модификованих организама (ГМО) или њихових деривата није дозвољено у органској производњи.

Од непрерађених пољопривредних производа могу се сертификовати производи као што су слама и пшеница, а од прерађених који су намењени за исхрану људи, као што су хлеб, сир, сок, џем, тестенине и др.

Пољопривредни произвођачи чији ће се биљни производи означити као органски могу да нађу одговарајућа правила за производњу у Закону и у праћеном Правилнику, Поглавље II „Методe органске биљне производње“ (чл. 12-29). Методe органске биљне производње обухватају:

Избор, врста и сорта биљака, плодоред, систем обраде земљишта, средства и начин ђубрења, систем одржавања плодности земљишта, посебне технике сузбијања болести

биљака, штеточина и корова, посебан начин сакупљања самониклих врста биљака из природних станишта.

При преласка са конвенционалне на органску производњу мора да се поштује период конверзије и у биљној и у сточарској производњи. Тек после овог периода један производ може да се назове органским без ограничења. Током периода конверзије (период прилагођавања) пољопривредно газдинство обавезно примењује стандарде Закона о органској производњи. Процес укључивања у процес органске производње почиње захтевом који произвођач доставља овлашћеној контролној организацији. Време конверзије је за једногодишње или двогодишње усеве као што су пшеница, кромпир, или салата две године пре сејања или садње. За пашњаке и вишегодишње крмно биље најмање две године пре него што се користе као сточна храна из органске пољопривредне производње.

Пример периода прилагођавања за озиму пшеницу би изгледао овако: Од септембра 2017. године г. Марковић има уговор са контролном организацијом и има производњу у складу са Законом о органској производњи РС. Прву жетву из августа 2018. године г. Марковић мора да прода као конвенционални производ зато што само 11 месеци управља своим газдинством сходно прописима о органској производњи. Августа 2019. он ће већ имати више од 12 месеци поштовања предвиђених прописа и моћи ће да продаје своје производе као „производе из из конверзије“

Трећу жетву ће моћи да пласира као „ОРГАНСКИ ПРОИЗВОД“ јер ће до тада испуњавати захтеве за органску производњу током времена дужег од 24 месеца пре сејања првог.

Везано за развој органске производње, почетка бављења и добијања сертификата поред нас који се бавимо дуги низ година сада се укључила локална самоуправа са којом радимо заједно. На нашем подручју овим питањем се баве адекватна министарства, пољопривредна школа и др. како би органска пољопривредна производња добила своје место на нашим пољопривредним газдинствима.

Саветодавац ратарства-повртарства Зоран Милосављевић

Разлози за мало коришћење IPARD фонда

Разлози који су утицали на не постизање бољег искоришћења расположивих средстава су разнолики. Они се протежу како од институционалних потешкоћа, различитих препрека за саме кориснике, мањка адекватне стручне подршке до отежаног приступа финансијским средствима како би се покрили трошкови ИПАРД инвестиција пре компензације од ИПАРД фонда.

Мањем повлачењу IPARD средстава допринели су и сами корисници. У почетним фазама имплементације IPARD-а генерално је био слаб одазив на конкурсе, а и достављене апликације су биле недовољно квалитетно припремљене. Управо због апликација које су недовољно квалитетно припремљене, у складу са правилницима, велики број апликација је одбијено. Са друге стране, већина одбијених апликација је унапређена за наредне конкурсе и оне су поново подношене.

У почетку цели IPARD систем се показао компликованим за IPARD кориснике, поготово за мала пољопривредна газдинства, и већина, вероватно, не би била ни одобрена да није било подршке од стране консултаната који су се, у међувремену, специјализовали за овај вид пројеката. Значајан утицај на мању заинтересованост за

IPARD од стране корисника је била и недовољно познавање сврхе и захтева овог програма међу њима.

Због мањка промоције IPARD-а, корисници су, углавном, били мишљења да је повлачење средстава доста компликовано и недостижно за њих. Најчешћи разлог одбијања апликација предатих од стране пољопривредних газдинстава била је непотпуна документација, неправилно наведени прихватљиви трошкови, недовољно квалитетан или изостављање пословног плана, недостављање декларације о пореклу робе, сукоб интереса између апликанта и понуђача, или, пак, нереално исказани износи у понудама. Чак и када би апликације биле одобрене, касније би знало доћи до случајева да корисници не доставе додатне документе сходно препорукама или наводима у уговорима за плаћања.

За израду самих апликација корисници су се суочили са многобројним проблемима. Један од најзначајних је недостатак финансијских средстава да се инвестиција доведе до краја, или да се прибави сва неопходна документација за комплетирање апликација. Корисници су морали потрошити значајне износе за консултанте, потврде, дозволе и слично, без обзира на износ њихове инвестиције. То је довело до тога да било која инвестиција испод 100.000 EUR уопште није била исплатива. Велики проблем за кориснике су били и различити приступи оценивања финансијске подобности корисника између банака и IPARD агенције. То је довело до тога да је одређен број корисника био оцењен као подобан од стране Агенције, али не и од банке, која би у том случају није одобравала неопходне кредите корисницима. Такође, велики број апликаната који су били заинтересовани за учешће, нису имали легално изграђене објекте, а није постајала адекватна законска подлога која би омогућила легализовање истих.

И IPARD апликанти у виду локалних самоуправа имали су пропусте приликом аплицирања за IPARD средства. Главни проблеми њихових апликација били су: непоштивање процедура јавних набавка по EU регулативама (ПРАГ процедуре), недостављање документације на енглеском језику (што је био услов за локалне самоуправе), непоштовање прописаних формата у којима је документација морала бити достављена, неприхватљива улагања, непотпуна документација. Осим тога, дешавало се да локалне самоуправе нису достављале накнадно затражену документацију у прописаном року што их је дисквалификовало. Као и други корисници, и локалне самоуправе су имале проблема са обезбеђивањем неопходних средстава за извођење инвестиције, нарочито мале општине којима је буџет био доста скроман. Због уочених пропуста приликом аплицирања, изводи се закључак да велики број локалних самоуправа није располагао ни са довољно квалитетним кадром који би био способан да припреми IPARD апликације.

Саветодавац ратарства и повртарства Небојша Божовић

Предности развоја сеоског туризма

Сеоски туризам, као што и сам назив говори, одвија се на селу. Представља туризам у коме туристи иду на села или фарме како би искусили сеоски живот. Овај туризам укључује и учешће туриста по својој вољи у сеоским активностима, као што су

брига о животињама и усевима, кување и чишћење, занатство и забава. На тај начин се задовољава потреба градских уживаоца за слободним простором, где се стичу нова искуства о природи и животу на селу.

Рурална подручја представљају ређе насељене територије које су изван утицаја великих метропола и градова. Стил живота у руралним - сеоским подручјима су другачији него у урбаним углавном због традиције, али и релативне лимитираности услуга, посебно јавних.

Сеоски туризам се јавља као потенцијални покретач руралног развоја. Он може променити социо – економску слику неког руралног подручја, где су позитивни ефекти приметни:

- Развојем сеоског туризма подстиче се развој пољопривреде, као примарне делатности на селу;
- Сеоски туризам отвара могућност и креира нова радна места, али и чува већ постојећа, на пример у пољопривреди;
- Путем туризма се могу пласирати производи домаће радиности, што самим тим подразумева развој занатства;
- Развој туризма на селу ствара нове пословне прилике и представља нову шансу за младе, чиме би требао да се смањи негативан тренд исељавања у град;
- Развој сеоског туризма представља очување природне средине али и локалне културе, традиције и обичаја. Значи истовремено потенцира екотуризам и етнотуризам;
- Развој сеоског туризма селу доноси веће шансе за изградњу бољих путева и побољшање инфраструктуре.

Велика предност развоја сеоског туризма се огледа у остварењу прихода сеоских домаћинстава уз минимално инвестирање. Домаћинства која се поред пољопривреде, као основне делатности, баве туризмом своје производе продају по најповољнијим, малопродајним ценама, зато што туристи сами долазе по робу.

На селу се туристима нуди смештај, исхрана, анимација гостију, допунске активности, организација анимације, продаја производа и др.

Село је средина у којој се туристи могу упознати са културним наслеђем, народним стваралаштвом, обичајима, фолклором, архитектуром, природним атракцијама и др. Ради осећаја блискости са локалним становницима туриста постаје не само посматрач већ и учесник у свему што жели. Највеће и најјаче утиске гост понесе из села везано за народно стваралаштво, старе занате и обичаје. Такође, незаборавни су и они утисци везани за обилазак оближњих вредних културно историјских споменика, манастира и др. знаменитости, по којима је то подручје препознатљиво.

Ова врста туризма може бити додатни приход и становницима руралних подручја који се не баве пољопривредом. Од развоја сеоског туризма бенефит осећају не само пружаоци услуга већ и локална економија.

Саветодавац воћарства и виноградарства Љиљана Гвоздић

ИСХРАНА КРАВА У ПЕРИОДУ ЗАСУШЕЊА

Период засушености представља критичну фазу производног циклуса крава.

Одговарајућом исхраном крава могу се повећати количина произведеног млека у току лактације за 300–700 килограма и смањити на најмању меру метаболичке проблеме у току или непосредно након телења. Оптимална дужина периода засушености износи 6-8 недеља. Период краћи од 40 дана је неповољан за регенерацију млечне жлезде и може имати за последицу смањену производњу млека у току следеће лактације. Међутим период засушености дужи од 60 дана не доводи до повећања производње, али може

довести до претераног гојења и компликација у току телења, а уз то није ни економски оправдан за производњу млека.

Оброци за исхрану засушених крава треба да обезбеде потребне хранљиве материје за одржавање телесне масе, као и пораст фетуса.

Конзумирање суве материје треба да износи близу 2% од телесне масе краве.

Конзумирање кабасте хране треба да износи минимално 1% од телесне масе или 50% од суве материје оброка. Количина конзумиране концентроване хране треба да прелази 1% од телесне масе. За већину крава обично је довољно 0,5% зрна житарица.

Ограничавање количине суве материје на мање од 2% од телесне масе, може бити неопходно када оброци садрже само силажу или друга високо енергетска хранива, ради избегавања гојазности крава. Треба обезбедити и адекватне количине калцијума и фосфора. Конзумирање 60-80г калцијума и 30-40г фосфора је довољна количина за већину крава. Треба кравима обезбедити и довољне количине витамина А, Д и Е у оброку, ради бољег преживљавања телади, мањег задржавања плаценте и појаве млечне грознице. Циљ исхране крава у периоду засушења је следећи:

- Засушење млечне жлезде
- Обезбеђење допунских хранљивих материја на развој ембриона,
- Постизање одговарајуће телесне кондиције, уз одржавање позитивног биланса енергије,
- Стимулисање имуног система, како би се број оболења свео на најмању меру,
- Свођење метаболичких поремећаја на најмању меру.

За избегававање ових појава треба се придржавати следећих препорука: контролисати кондицију засушених крава и прилагођавати овој ниво енергије у оброку, обезбедити потребе крава у хранљивим материјама и не допустити прекомерну исхрану, прелазак крава на прелазни оброк треба започети две недеље пре телења, не допустити конзумирање сувишних количина калцијума и фосфора. Ограничити дневно конзумирање соли на 30г по крави, како би се смањила појава едема.

Засушене краве захтевају више протеина, енергије, калцијума и фосфора од крава које нису оплођене и не луче млеко, али су мање од потреба крава у лактацији. Потребне засушених крава могу се често пута обезбедити само са кабастим хранивима.

- Оброк засушених крава може бити прилично једноставан. Боље је користити ливадско сено, пошто легеминозе садрже сувишне количине калцијума и мало фосфора, а могу повећати и број случајева млечне грознице. Треба избегавати исхрану крава са кукурузном силажом по вољи, пошто ова доводи до конзумирања сувишних количина енергије и повећаног броја случајева дислокација сиришта и синдрома дебелих крава. Зрна житарица треба ограничити на количину која је потребна за обезбеђење потреба у енергији и протеинима. Конзумирање калцијума треба држати испод 100г/дан, уз обезбеђење адекватних количина фосфора (35-40г / дан за краве крупнијих раса). Веће количине калцијума, а нарочито ако је оброк сиромашан у фосфору, повећаће број случајева млечне грознице.

Саветодавац сточарства Косовка Јакшић

Штетност нематода у пољопривредној производњи

Нематоде као штетни организми могу оштетити надземне и подземне органе гајених биљака. Живе у земљишту и нападају разна биљна ткива: стабло, корен, луковице, ризоме, цветове и плодове. У већини случајева су то полифагне штеточине, које нападају више биљних врста. У земљишту је најчешће присутно више врста, што отежава идентификацију саме врсте нематоде. Пошто су то ваљкати црви, величине

испод 1 mm за њихову идентификацију је потребан биноокулар или микроскоп.

Нематоде се хране биљним соковима и својим деловањем стварају заостајање у порасту, кржљавост, смежуравост, деформације (гале, гуке, коврцање или набирање површинског ткива), сушење, пропадање биљака у озама или на целим парцелама. Оштећења се запажају на усевима од сетве до жетве и током складиштења. Штетност се огледа и у томе да се на зараженом земљишту не смеју сејати /садити осетљиви усеви до 5 година.

Постоје више врста нематода и у зависности које делове и врсту биљака могу се поделити на:

Стабљикина нематода (*Ditylenchus dipsaci*) најчешће напада украсно биље, али и лук, парадајз, јагоде, луцерку, житарице, пасуљ, дукан. Веома су отпорне на неповољне климатске услове у земљишту.

Цистоидне нематодe (*Globodera spp.* i *Heterodera spp.*) најчешће нападају кромпир, али и паприку, парадајз и плави патлиџан. Ларве нападају корење и након завршене вегетације кромпира, у земљишту остају угинуле јединке женки с цистама и у том облику преживљавају неповољне климатске услове, чак и до 30 година у зараженом земљишту.

Нематоде коренових квржица (*Meloidogyne spp.*) нападају преко 2000 врста гајених култура. Формирају гуке и гале на корену величине од неколико милиметара до неколико центиметара. Њихову штетност увећавају фузариозе и бактериозе и при већем нападу долази до местимичног пропадања биљака, а принос и квалитет су знатно умањени.

Нематоде смеђе пегавости корена (*Pratylenchus spp.*) изазивају значајне штете на ратарским, повртарским и воћарским културама. Нематодe улазе у ткиво корена и брзо се премештају по њему. Услед напада нематода, бактерија и гљива које живе у земљишту наступа убрзано труљење и пропадање корена

Пшенична нематода (*Anguina tritici*) је најштетнија нематода пшенице. Ларве се убушују у цветове и развијене класове. Трансформишу оваријум у сићушну галу која садржи неколико хиљада ларви.

Појаву и ширење нематода можемо спречити комбинацијом превентивних, термичких и хемијских мера.

Превентивне мере: поштовање плодореда, дезинфекција алата који се употребљава у току обраде, уклањање биљних остатака гајених и коровских биљака, садња здравствено исправних биљака, употреба супстрата без присуства нематода, сетва биљака које одбијају нематодe (кадифица, невен, слачица, хељда, фацелија), сетва толерантних сорти и хибрида.

Термичка дезинфекција подразумева стерилизацију земљишта применом водене паре, а обавља се машинама који под великим притиском убризгавају водену пару у земљиште. Овом методом се стерилише земљиште до 30 cm дубине.

Потпуним исушивањем земљишта се спречава појава и ширење нематода, јер је за њихов развој потребна влажност.

Хемијске мере се састоје из фумигације земљишта применом Басамид гранулата, који се у заштићеном простору примењује тако што се грануле (40-60 g/m²) унесу у земљиште, које се затим покрије фолијом и остави да делује до 42 дана како би гасови деловали на штетне организме у земљишту.

Хемијско сузбијање се изводи и нематоцидима на бази оксамиле (Vydate 10 L) који се користи у дози од 100 ml/100 m² једнократним третирањем одмах после расађивања.

Саветодавац заштите биља **Недељковић Синиша**

*ДОМИНАНТНЕ ЦЕНЕ ВОЋА И ПОВРЋА – ЗЕЛЕНЕ ПИЈАЦЕ ЗА ПЕРИОД
ОД 07.10.2019.-13.10.2019. ГОДИНЕ ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА*

Јединица мере (кг/дан)	Београд	Краљево	Ниш
Банана	150	160	150
Јабука (остала)	80	60	80
Лимун	200	200	180
Мандарина	150	150	-
Поморанџа	200	220	250
Јединица мере (кг/дан)	Београд	Краљево	Ниш
Краставац-салатни	100	60	40
Кромпир	80	50	50
Паприка-шиља	120	100	90
Лук црни	80	70	60
Парадајз	100	80	60
Тиквице	80	60	70
Шаргарепа	100	70	70

*ДОМИНАНТНЕ ЦЕНЕ ВОЋА И ПОВРЋА – КВАНТАШКЕ ПИЈАЦЕ ЗА ПЕРИОД
ОД 07.10.2019.-13.10.2019. ГОДИНЕ ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА*

Јединица мере (кг/дан)	Београд	Краљево	Ниш
Банана	140	130	140
Јабука (остала)	45	40	50
Лимун	120	130	120
Мандарина	110	120	-
Поморанџа	170	170	180
Јединица мере (кг/дан)	Београд	Краљево	Ниш
Краставац салатни	40	40	30
Кромпир	35	35	40

Паприка шиља	100	80	80
Лук црни	30	40	40
Парадајз	65	50	40
Тиквице	35	40	50
Шаргарепа	35	40	50

*ДОМИНАНТНЕ ЦЕНЕ ЖИВЕ СТОКЕ НА ПИЈАЦАМА ЗА ПЕРИОД
ОД 07.10.2019.-13.10.2019. ГОДИНЕ*
ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА

Јединица мере (дин/кг)	Тежина/узраст	Раса	Београд	Краљево	Ниш
Двиске	све тежине	све расе	220	-	-
Јагњад	све тежине	све расе	250	240	270
Јарад	све тежине	све расе	200	180	-
Јунад	350-480кг	СМ	-	-	-
Јунад	>480	све расе	210	-	-
Козе	све тежине	све расе	130	-	-
Крава за клање	све тежине	СМ	-	150	-
Крмаче за клање	>130кг	све расе	-	100	-
Овца	све тежине	све расе	150	130	140
Прасад	16-25кг	све расе	200	190	180
Телад	80-160	СМ	-	400	+
Товљеници	80-120	све расе	172	150	140
Товљеници	>120кг	све расе	-	120	110
Шилежад	све тежине	све расе	220	-	-

*ДОМИНАНТНЕ ЦЕНЕ ЖИТАРИЦА ЗА ПЕРИОД
ОД 07.10.2019.- 13.10.2019. ГОДИНЕ*
ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА

Јединица мере (дин/кг)	Београд	Краљево	Ниш
Кукуруз	20	22	20
Пшеница	20	25	20
Сточни јечам	20	25	-

www.stips.minpolj.gov.rs

www.agoponuda.com

AGROPONUDA
BERZA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA SRBIJE